

Προσπίζοντας τον πλουραλισμό στην εκπαίδευση

Συνέδριο «Ένταξη και Εκπαίδευση των Μουσουλμανόπαιδων»

Κομοτηνή, 18.9.2019

Γραπτή παρέμβαση

Γ. Κτιστάκι

Αναπληρωτή καθηγητή Διεθνούς Δικαίου

Νομικής Σχολής Δ.Π.Θ.

Η εξέλιξη της νομολογίας του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων Ανθρώπου αναφορικά με το δικαίωμα σεβασμού των πεποιθήσεων των γονέων στην εκπαίδευση των τέκνων τους είναι εντυπωσιακή τα τελευταία δώδεκα χρόνια: από την άνευρη διασφάλιση του δικαιώματος κάθε γονέα σε εξαίρεση του τέκνου του από (θρησκευτικές ή άλλες) πτυχές του εκπαιδευτικού προγράμματος το κέντρο βάρους της νομολογίας έχει μετατοπιστεί στην αξίωση των μαθητών από το κράτος να τους διασφαλίζει, χωρίς διακρίσεις, την πρόσβαση σε μία σύγχρονη, πλουραλιστική εκπαίδευση. Η πολύκροτη απόφαση *D.H.* (13.11.2007) του Τμήματος Ευρείας Σύνθεσης του Δικαστηρίου υπήρξε η αφετηρία αυτής της εξέλιξης: Ρομά μαθητές διεκδίκησαν επιτυχώς στο Στρασβούργο τη συμμετοχή τους σε ένα σύγχρονο εκπαιδευτικό σύστημα χωρίς γκέτο.

Αναλυτικότερα, στην αφετηρία της υπόθεσης βρίσκεται η προσφυγή 18 Ρομά, Τσεχικής ιθαγένειας, που φοιτούσαν σε «ειδικά» σχολεία της χώρας, λόγω της εθνοτικής καταγωγής τους. Τα σχολεία αυτά προορίζονταν για μαθητές οι οποίοι, εξαιτίας πνευματικής καθυστέρησης, δεν μπορούν να παρακολουθήσουν το κανονικό σχολικό πρόγραμμα. Μετά από τεστ πνευματικών ικανοτήτων που πραγματοποιούνταν σε ένα ψυχοπαιδαγωγικό κέντρο με την συναίνεση των γονέων, ο διευθυντής του σχολείου αποφάσιζε την ένταξη των μαθητών στο ειδικό αυτό σχολείο. Ισχυριζόμενοι ότι οι γονείς τους δεν είχαν επαρκώς πληροφορηθεί τις συνέπειες της συναίνεσής τους, οι ίδιοι οι μαθητές ζήτησαν να αλλάξουν σχολείο.

Το πρώτο που επεσήμανε το Δικαστήριο ήταν ότι οι Ρομά είναι μία μειονότητα ευάλωτη και χρειάζεται ιδιαίτερη προστασία (θετικά μέτρα) στο πεδίο της εκπαίδευσης. Το δεύτερο σημείο της απόφασης είναι οι στατιστικές: παρά τους αντικρουόμενους αριθμούς, το Δικαστήριο διαπίστωσε, σε κάθε περίπτωση, υπερβολικό αριθμό μαθητών Ρομά στα ειδικά σχολεία. Γι' αυτό τον λόγο αντέστρεψε το βάρος απόδειξης και αναζήτησε στην επιχειρηματολογία της τσεχικής κυβέρνησης επαρκείς αντικειμενικές εξηγήσεις των αυξημένων ποσοστών μαθητών Ρομά. Το τρίτο

σημείο της απόφασης είναι η αξιοπιστία των τεστ πνευματικών ικανοτήτων. Το Δικαστήριο έκρινε ότι τα τεστ αυτά δεν είναι αξιόπιστα αλλά, συν τοις άλλοις, δεν ήταν υποχρεωτικά για την ένταξη των Ρομά στα ειδικά αυτά σχολεία. Τέλος, όσον αφορά την συναίνεση των γονέων Ρομά για την ένταξη των παιδιών τους στα ειδικά σχολεία, το Δικαστήριο τόνισε ότι δεν χωρεί παραίτηση από το θεμελιώδες δικαίωμα της απαγόρευσης διακρίσεων.

Κοντολογίς, εδώ και δώδεκα έτη το Δικαστήριο του Στρασβούργου έχει πανηγυρικά καταγράψει την πλήρη αντίθεσή του στο σχολείο-γκέτο σε βάρος των μειονοτήτων. Το δεύτερο, εξίσου, σημαντικό, το Στρασβούργο έχει αναγνωρίσει στους μειονοτικούς μαθητές το δικαίωμα να αντιμάχονται το σχολείο-γκέτο για το οποίο απερίσκεπτα συναίνεσαν κάποτε οι γονείς τους.

Υπό το φως των ανωτέρω, μου επιτρέπεται να συμπεράνω ότι, εδώ και είκοσι δύο έτη, το πρόγραμμα της «Ένταξης και Εκπαίδευσης των Μουσουλμανόπαιδων» υλοποιεί την ενδεικνυόμενη από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο μειονοτική εκπαιδευτική πολιτική. Δεν είναι υπερβολή. Είναι η πραγματικότητα: το πρόγραμμα βρέθηκε απέναντι στο μειονοτικό σχολείο-γκέτο, το πρόγραμμα έδωσε φωνή στους μειονοτικούς μαθητές παρά τις αντίθετες φωνές ορισμένων εκ των γονέων.

Έχοντας παρακολουθήσει, ως νομικός, όλα αυτά τα είκοσι δύο έτη, το πρόγραμμα στην Θράκη, είμαι βέβαιος ότι επρόκειτο για την σημαντικότερη επέμβαση στην μειονοτική πολιτική για την περιοχή. Επέμβαση θετική, πλουραλιστική, πρωτοπόρα και, πάντως, απολύτως σύμφωνη με το διεθνές και ευρωπαϊκό δίκαιο των δικαιωμάτων του ανθρώπου.